

УДК 78.071.2 : 78.03

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ АВТЕНТИЧНОГО ВИКОНАННЯ ВОКАЛЬНОЇ МУЗИКИ ЕПОХИ РЕНЕСАНСУ СУЧАСНИМИ МУЗИКАНТАМИ

Цюряк Ірина Олександрівна

к.п.н., доцент

Стецюк Євген Дмитрович

викладач

Грушак Ірина Володимирівна

концертмейстер

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

tsyurya050@gmail.com

Анотація. У статті презентується спроба охарактеризувати деякі особливості наближеного до автентичного виконання вокальних творів епохи Ренесансу. Для визначення характерних тенденцій сучасного вокально–виконавського мистецтва запропоновано вивчення питань поняття тексту музичного твору, стилю та стилістики, техніки композиції, взаємодії «слова та музики», звуковисотності тощо. Рекомендується надалі вивчати зазначений напрямок, що суттєво вплине на розвиток профільного вокального виконавства сьогодення.

Ключові слова: старовинна музика, епоха Ренесансу, музична культура доби Відродження, вокальне мистецтво, автентичне виконання, музикознавчі методи, стиль і жанр творів.

Вступ. У строкатому музичному світі на зламі ХХ–ХХІ століть, що ввібрав у себе ніби всі надбання розвитку музичної культури на Землі, мирно співіснують самі різні за змістом та історичним і регіональним походженням явища, які заповнюють собою власні ніші і знаходять свого слухача і шанувальника. Одним з таких явищ є музично–історична ретроспекція – звернення до європейського мистецтва докласичних епох і прагнення почути, як саме звучав (або міг звучати) твір у свій час. Відповіддю на це прагнення явилось

утворення «автентичного» або «історично орієнтованого» виконавства, під яким розуміють напрямок в сучасній виконавській практиці, що ставить своїм завданням максимально точно відтворення звучання музики попередніх епох.

Мета роботи: презентувати деякі особливості виконання вокальних творів епохи Ренесансу та відтворення певного звукового образу, наближеного до вказаної епохи.

Матеріали та методи. Загальнонаукові: компаративний (порівняльно-історичний), дедуктивний (в якому окремі положення логічно виводяться із загальних положень); спеціальні музикознавчі методи – музично–історичний та теоретико–аналітичний, засобами яких ми виявляємо дію принципів історично орієнтованого виконавства у відновленні коректного звукового образу вокального твору епохи Ренесансу.

Результати та обговорення. На відміну від набуття сучасних рис у другій половині XIX–початку XX ст. музичних творів пізнього Ренесансу та класицизму через їх перенесення у великі концертні зали і виконання на нових акустично потужних інструментах, «автентичне» або «історично орієнтоване» виконавство має протилежну ідейну настанову. Воно ніби переміщує виконавця у минуле, пропонує йому відчувати дух рідної творові епохи, надає можливість проникнути цим духом і відтворити у виконанні властивий твору стиль [4].

Звернення, насамперед, саме до музики Ренесансу призвело до вкрай переконливого художнього репертуару: на засадах реконструкції відповідних епосу музичних інструментів та улагодження з їх звучанням вокальної манери співаків дивовижно змінився звуковий образ музичної культури Ренесансу. Тобто, історично орієнтоване виконання виконує важливу інформаційно–пізнавальну функцію – відтворення історично достовірного звукового образу музики відповідної епохи, що, у свою чергу, впливає на науково–теоретичні уявлення про естетико–стильові її характеристики. Адже у понятті музичного твору визначальним є його звуковиявлення: лише у звучанні і лише в умовах художнього виконання музичний твір розкривається в усій повноті своїх властивостей, зокрема, стильових. Тому комплекс виконавських засобів

відтворення звукового образу музичного твору є одним з головних чинників стилеутворення та, одночасно, – інструментом пізнання стильових закономірностей відповідної епохи [3].

Ренесанс є часом розквіту всіх видів мистецтв. Вона має нерівномірні історико–хронологічні межі в різних країнах Європи: в Італії він наступає в XIV ст., в Нідерландах починається в XV ст., а у Франції, Німеччині та Англії його ознаки найбільш виразно проявляються у XVI ст. Разом з тим розвиток зв'язків між різними творчими школами, обмін досвідом між музикантами, які переїжджають з країни в країну, що працювали в різних капелах, стає знаменням часу і дозволяє говорити про тенденції, загальних для всієї епохи.

В епоху Ренесансу закладаються основи музичної форми як темпорального феномена. Виваженість пропорційних відносин частин свідчила про високий рівень сприйняття музики в часі. Якраз здатність охопити частину твору як ціле, а весь твір – як їх послідовність, вказує на те, що ще збереглося просторове розумінні часу як певної даності.

Слід зазначити, що вокальна музика *a cappella* епохи Ренесансу не має підтримки з боку аутентичного інструментарію і, крім того, вирізняється особливою системою запису, нетрадиційним інтонаційним строем, незвичними звуковисотною та метро–ритмічною системами тощо. Все це вимагає спеціального освоєння та суттєво ускладнює контакт сучасного виконавця із ренесансними музичними шедеврами.

Отже, відтворення звукового образу музики Ренесансу стало одним з видатних досягнень історично орієнтованого виконавства. Але комплекс виконавських засобів виконання вокального твору окресленої доби є досить складним і тісно пов'язаним з рядом важливих питань науково–теоретичного напрямку. Зокрема, таких, як:

- питання поняття тексту музичного твору, «перекладу» з однієї стильової мови на іншу;
- питання стилю та стилістики, техніки композиції;
- музичного часопростору;

- взаємодії «слова та музики», звуковисотності (модальної та тональної) та метро–ритмічної організації музичної тканини, впливу умов виникнення жанру твору тощо.

В Україні формування такого комплексу ускладнюється базою фахової підготовки вокаліста–виконавця. У Західній Європі діють спеціальні музичні навчальні заклади, де готуються фахівці для виконання музики часів Середньовіччя, Ренесансу, Бароко – окремо для кожної епохи. Проте в Україні професійна підготовка музикантів традиційно проводиться на ґрунті музики класико–романтичного стильового шару та, частково, пізнього Бароко, але із застосуванням до музики Ренесансу тих же самих методик, що і до класико–романтичного стилю. Отже, комплекс виконавських засобів опрацювання вокального твору епохи Ренесансу необхідно адаптувати до умов недиференційованого у стильовому аспекті музичного виховання сучасного українського вокаліста–виконавця.

В нашій країні ситуація з розповсюдженням історично орієнтованого музичного виконавства суттєво змінилася після 1991 р. після набуття незалежності, в результаті поживлення зв'язків з європейським культурним середовищем.

Сьогодні провідним центром наукового та практичного освоєння старовинної музики в Україні є кафедра старовинної музики НМАУ ім. П. І. Чайковського. Натхненницею та ініціаторкою заснування у 2000 р. кафедри виступила корифейка українського музикознавства – Н. Герасимова–Персидська. Саме вона розробила принципово нову стратегію: нерозривний зв'язок теорії і практики, що забезпечує інтенсивний і плідний розвиток обох сфер. Більше 20 років кафедрою було виховано цілу плеяду дослідників і виконавців давньої української та західноєвропейської музики. Найважливішими особливостями кафедри є поєднання теоретичної та практичної складової в її діяльності, а також інтегрованість у світовий культурний простір. З ініціативи кафедри відбувається багато заходів: концертів, конференцій, майстер–класів, лекцій, які відкривають безмежні простори

старовинної української та зарубіжної музики як професіональним музикантам, так і всім зацікавленим [2].

Як зазначалося вище, важливою формою вокальної підготовки в царині старовинної музики є численні майстер–класи, які регулярно проходять в різних країнах як літні курси при академіях, школах та центрах вивчення старовинної музики, а також протягом цілого року в межах фестивалів, конкурсів. Тематика, суспільний статус та цільова аудиторія їх надзвичайно різноманітні: є майстер–класи приватні та загальні, професійні та аматорські. Їх неабияка популярність серед музикантів пов'язана з постійною необхідністю підвищувати свій виконавський рівень, переймати досвід старших колег, демонструвати свої здібності, отримувати вказівки для подальшої творчої роботи.

Висновки. Таким чином, вокальна музика епохи Ренесансу починає свою активну ходу і в Україні, проте без відтворення стилістично достовірної художньої звукової реалізації ренесансних музичних творів науково–теоретичні уявлення про їх стилістику можуть бути неточними, навіть помилковими. Усіма цими факторами обумовлюється актуальність в Україні дослідження, яке було присвячене питанням історично коректного виконання, а також пропонувався необхідний комплекс заходів для опрацювання і концертного виконання музичних творів епохи Ренесансу для українських вокалістів.

Стаття не вичерпує всіх аспектів окресленої проблематики, подальшої наукової розробки потребує, зокрема, питання реконструкції і корекції звукового образу музичних творів епохи Відродження, застосовуючи при цьому виконавський досвід та музично–теоретичне уявлення сучасного співака про стиль вказаної епохи. З утворенням нової теорії старі концепції не відкидаються, а стають частиною більш складної системи, адже і в музиці є кілька принципів, які з часом змінюють форму прояву, але не свою сутність.

Список літератури

1. Герасимова–Персидська Н.О. Нові звучання – нові знаки: сучасна музика в історичному ракурсі // *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: Науковий журнал*. 2010. Вип. 3 (8). С. 39–46.

2. Кафедра старовинної музики : URL: <https://knmau.com.ua/departments/kafedra-starovinnoyi-muziki/> (дата звернення 22.12.2023).

3. Коденко І.І. Історичне виконавство як тенденція музичного мистецтва останньої третини ХХ–початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03.Суми, 2021. 24 с.

4. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. статей. Вип. 56. Харків : ХНУМ, 2020. 320 с.

5. Українська музична енциклопедія. Т. 1 / гол. ред. Г.А. Скрипник. К.: 2006. 680 с.

6. Хмілевська Н.В. Особливості вокальної манери виконання твору доби Відродження // *Київське музикознавство: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції Молоді музикознавці України 2010 р.* Вип. 35. К., 2010. С. 3–10.